

Україні (1929 —1933): Збірник документів і матеріалів. — К.: Наук. думка, 1992. 20. Командири великого голоду. Поїздки В. Молотова і Л. Кагановича в Україну та на Північний Кавказ 1932—1933 рр. (За ред. В.Васильєва, Ю.Шаповала. — К.: Темза, 2000. 21. Корнієнко В. Правда про голод // Панорама. — 1990 — 30 квітня. 22. Кульчицький С. 1933: трагедія голоду. — К.: Наук. думка, 1989. 23. Кульчицький С. Демографічні наслідки голоду — геноциду 1933 р. в Україні // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжсвід. зб. наук. пр. Вип. 7. Спеціальний. — К.: Ін-т історії України НАН України, 2003.— С. 7—19. 24. Коханок В. Відкриття пам'ятника у Сосонках // Південний Буг. — 1991. — 25 січня. 25. Марочко В. Голод — геноцид 1932—1933 років в Україні // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжсвідомчий збірник, наукових праць. Вип. 7. Спеціальний. — К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. — С. 7—19. 26. Новосад В. Голод: свідки трагедії // Вінницька правда. — 1990. — 11 лютого. 27. Портрет темряви. Свідчення, документи і матеріали у двох книгах (Упоряд. П. Яцук). Кн. 1 — 2. — Київ — Нью-Йорк: Вид-во М.П.Коць, 1999. 28. Свідки звинувачення // Вінницька правда. — 1990 — 17 лютого. 29. Хандрос Б. Смертні листи: Докум. повість. — К., 1993; його ж МОР. — К., 1993. 30. Чорна книга України. Збірник документів, архівних матеріалів, листів, доповідей, статей, досліджень. — К.: Просвіта, 1998. 31. Шульга І. Діти голодного 1933. На матеріалах Поділля // Панорама, 1993 — 14 липня. 32. Шульга І. Людомор на Поділлі. — К., 1993. 33. Шульга І. Голод на Поділлі: До 60-річчя голодомору 1933 р. — Вінниця, 1993.

В.-Ю. Левченко,
ПСИХОЛОГ

БОЛЯТЬ ЗАГОЄНІ РАНИ...

© Левченко В.-Ю., 2003

*Я ридаю, як згадаю
Діла незабуті
Дідів наших. Тяжкі діла.
Т. Шевченко
Послання "І мертвим, і живим..."*

Зроблено психологічний аналіз голодомору 1932—1933 рр. в Україні. Розкрито імперську суть московського більшовицького режиму щодо України. Висновки, наведені в роботі, підтверджуються історичними джерелами.

Історія людства засвідчує чимало голодних років, спричинених природними бідами — посухами, повеннями, саранчою, нищівними тайфунами тощо. В історії нашої країни закарбувався нечуваний терор комуністичних головорізів, які мали на меті знищити великий український народ методами масових вбивств: тотальними голодоморами, розстрілами, депортацією в Сибір, на будівництва каналів і шахт.

Дві трагедії — голодомор і репресії 30-х років — відбувалися в одній політичній площині 30—33-х років минулого століття. Знищити до кореня українське селянство, щоб змусити його вступити до колгоспу, та інтелігенцію, приписуючи їй так званий український буржуазний націоналізм, і припинити “українізацію” у науковій сфері.

Важко пробивалась до світла правда про злочин, який був учинений над українцями, над Україною. Це біль, який кричав і кричить нині у грудях мільйонів людей, що пережили це горе і вижили, які втратили своїх дітей, батьків, близьких, які запряглись у шлеї, орали, засівали землю... і вмирали з голоду.

Великий голодомор 1932—1933 рр. в Україні виник не випадково. Його витoki сягають часів приєднання України “під високу руку Москви”. За роки сталінської тоталітарної системи, яка змінила лише назву, залишивши незмінною свою імперську суть, русифікація і геноцид українського народу набрали велетенського та цілеспрямованого характеру. Як відомо, оновлена і перефарбована більшовицька імперія трималася на трьох китах:

- терору і страхові (так званий диктатурі “пролетаріату”);
- фальші й брехні (гасла “Вся влада Радам”, “Заводи й фабрики — робітникам, земля — селянам”, “будівництво комунізму”);
- нетерпимості й людиноненависті (“класова боротьба”).

Скільки лиха принесли Україні, іншим народам колишнього СРСР і навіть усьому людству ці фальшиві постулати комуністичної ідеології, основи її державності і влади! Недарма за кордоном СРСР називали “імперією зла”, а ленінізм завжди ототожнювали з фашизмом.

До безлічі лих, що впливали із колоністської залежності України, імперія зла ще додала голод-геноцид 1932—1933 рр. Історія людства не знала такого злочину, який вчинила більшовицька система проти українського народу.

“Не було тоді ні війни, ні суші, ні потопу, ані моровиці. А була тільки зла воля одних людей до інших. І ніхто не знав, скільки невинного люду увійшло в могилу — старих, молодих і дітей, і ще ненароджених — в лонах матерів”. Так зазначається в народній книзі-меморіалі “33-й: голод” лауреатів Шевченківської премії Лідії Коваленко—Маняк і Володимира Маняка.

Тільки у війні компартійного режиму проти власного народу у 1929—1933 рр., яка за тривалістю дорівнює Першій світовій війні, кількість жертв значно перевищувало втрати, що зазнали усі країни-учасниці світової війни. У цьому лиховісному протистоянні озброєною була, як зазначає визначний вчений, провідний західний історик, автор відомого твору “Червоний терор” (1986р.) Роберт Конквест, лише одна сторона — компартійний монстр, а жертви були тільки з боку беззбройних українських селян.

Ще в роки громадянської війни ленінцями була вироблена зловісна формула — “хліб — це зброя”. А в часи голодомору керівний склад комуністичної кліки імперії хліб — цей священний дар небес і землі людям планети, — перетворив у зброю народовбивства.

Московський уряд зробив все можливе, аби приховати правду. Кореспондентам закордонних газет навіть забороняли відвідувати райони, які були вражені голодом. Відомий український поет, публіцист, який сам пережив голодомор, Дмитро Білоус згадує такий

показовий факт, як інженер Марія Никифорівна Медуха (родом з Прокопівни Канівського району) розказала, що її землячка, послідовниця п'ятисотенниці Марії Демченко, була в Кремлі на прийомі в Сталіна і сиділа біля нього. Вождь спитав: “А как живут ваши родители?”. Вона відповіла: “В мене батьків нема — померли в 33-му році від голоду”. А Сталін їй: “У нас в стране голода не было!”.

*Ти кажеш, не було голодомору?
І не було голодного села?
А бачив ти в селі пусту комору.
З якої зерно вимели дотла?*

*Як навіть вариво виймали з печі
І забирали прямо із горщиків,
Окрайці виривали з рук малечі
І з торбинок нужденних стариків?*

*Ти кажеш, не було голодомору?
Чому ж тоді, як був і урожай,
Усе суціль викачували з двору, —
Греби, нічого людям не лишай!*

*Хто ж села, вимерлі на Україні,
Російським людом поспіль заселяв?
Хто? На чієму це лежить сумлінні?
Імперський Молох світ нам катує!*

*Я бачив сам у ту зловісну пору
І пухлих і померлих на шляхах.
І досі ще стоять мені в очах...
А кажеш — не було голодомору!*

Ось так розриває душу Дмитра Білоуса скорбота за мільйонами тих братів і сестер, що лежать у землі, убієнні смертю голодоморською.

Тисячі селян намагалися вирватися з цього пекельного конвеєра тихої смерті і втікали до Росії чи Білорусії. Однак на кордонах енкаведистські застави повертали їх назад. Якщо ж комусь вдавалося прорватись, то в Курську, Воронежі чи інших містах відбирали у них все, що вдалося виміняти на останні пожитки.

Перетворивши Україну в неозорий цвинтар, більшовицько-московська імперія поспішила заселити вилюднену територію російськими селянами. У збірнику документів і матеріалів, виданих видавництвом “Наукова думка” 1992 р. “Колективізація і голод в Україні 1929—1933”, є такий документ:

№ 403

Повідомлення Всесоюзного переселенського комітету при раднаргоспі СРСР про переселення на Україну колгоспників з інших територій країни.

29 грудня 1933 р.

Срочно. Секретно.

Нач. ГУЛАГ ОГПУ

тов. Берману

ВПК при СНК ССРСР при сѣм препровождает оперсводку № 38 о переселении на Украину по состоянию на 28 декабря с. б. Одновременно ВПК при СНК ССРСР сообщает, что преподанный план переселения выполнен на 104,76 %...

Зам. председателя ВПК при СНК Рудь.

Це лише один із подібних документів, що потрапив до українських фахівців. Їх, напевно, десятки. А ще десятки літ Україна залишалася “оргнаборною” силою для поселень на території Далекого Сходу, Півночі, Казахстану та інших районів СРСР, чим ще більше обезкровлювалось і обезлюднювалось українське село.

Разом з людьми вмирили і їхні оселі. Ніби страшний смерч пройшовся теренами країни, вирвавши з корінням усе живе. Велика Вітчизняна війна коштувала радянському народу величезних людських втрат. Майже не знайдеться сім’ї, в якій вона не забрала б батька, сина, брата чи інших близьких. Але ці втрати ні в яке порівняння не йдуть з голодомором у 1932—1933 рр., організованим на Україні Сталінін та його поплічниками Кагановичем, Постишевим, Косіором.

...То був страшний навмисний злочин

Такого ще земля не знала!

Закрили Україні очі.

І душу міцно зав’язали.

(Антоніна Листопад)

Руйнацією храмів, примусовою колективізацією, голодоморами, масовими репресіями, депортацією й русифікацією було підірвано генофонд нашого народу і завдано нищівного удару основі менталітету української нації — її селу. Адже наше селянство одвічно відзначалось любов’ю до землі, працьовитістю, повагою до інших народів, шануванням старших і високою духовністю. Мабуть, у ті страшні часи було втрачено частину цих національних чеснот, а замість них виникло масове пияцтво й неробство, зневага до праці хлібороба, нечувана злочинність, заздрість та інші пороки, які раковою пухлиною вразили наше суспільство. Письменник Андрєєв з сумом констатує: “... український селянин ніколи більше не повернеться до землі”. А може?!

Сім десятиріч минає від часу національної трагедії 1932—1933 рр. в Україні. Мученицька смерть від голодомору мільйонів працелюбних вірних Богові хліборобів-трудолюбів на теренах найродючішої землі планети й досі приголомшує кожну чесну й мислячу національно свідому людину.

Право на їжу — одне з невід’ємних прав людини.

Якось непомітно, але відчутно нещодавно у нас підскочили ціни на різні товари, зокрема на життєво важливі продукти. Серед деякої частини людей і навіть у пресі можна почути застереження щодо нового голоду, який може виникнути незабаром.

Хочеться з впевненістю сказати: "Голоду не буде!" Запорука цього — незалежність України.

Хай тіні наших предків ніколи і ніким з нас не будуть забутими.

1. Бринза І. "Я помирав коло хліба" (Спогади про голод 1933 р.). — К., 2000, № 1—2. 2. Голод 1932—1933 рр. В Україні. Інформаційний збірник мовознавства, освіти. — К., 1993, № 5. 3. Жулинський М. Газета "Урядовий кур'єр" 1993, 9 вересня. 4. Колективізація і голод в Україні 1929—1933 років. Збірник документів і матеріалів. — К.: Наукова думка, 1992. — с.416. 5. Конквест Р. Всесвіт, 1990, № 1—2. — С. 156. 6. Кульчицький С. 33-й рік: Чи потрібна пам'ять про голодомор українському суспільству. // Політика і час. — 1993, № 11—12. 7. Лук'яненко Л. Пам'ятаймо процес. До 70-річчя голодомору 1932—1933 рр.: Голод і українське питання // Українська культура. — 2002, № 9. 8. Маняко Г. Писанка. — 1994. — Ч. 1(8). — С. 24. 9. Мейс Джеймс. Сучасність. — 1993, №4. — С. 150. 10. Нелін М. Освіта України. — 2000, 21 червня. 11. Цвєнґрош Г. Бюлетень АРІ, 2003, № 5, ст. 18. 12. Цвєнґрош Г. Молода Галичина, 1992, 1 вересня.

М.В. Ленська*, Г.В. Сергієнко**

*Криворізький технічний університет,

**Запорізький державний університет

“ВЕЛИКА СЕЛЯНСЬКА ПОРУХА”: ГОЛОДОМОР НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

© Ленська М.В., Сергієнко Г.В., 2003

На підставі друкованих джерел пояснена трагедія селянства Дніпропетровщини наприкінці 20-х — першій половині 30-х років, коли його насильницьки примусили виконувати загальносоюзні партійні плани будівництва соціалізму, головними складовими яких стала індустріалізація та колективізація. Аналізуються специфічні форми саботажу колгоспного будівництва у промисловому регіоні та негативні наслідки перемоги радянської влади у боротьбі з українським селянством.

Без перебільшення голодомор 30-х років — найжахливіша сторінка новітньої історії України. За радянських часів дослідження на цю тему були під заборонаю, але в останні півтора десятиріччя вийшло чимало літературних творів, наукових досліджень [1, 7, 11] документів і матеріалів [1, 2, 6, 9], які, доповнюючи одне одного, складають повну уяву суспільно-політичного життя того часу. У січні 1990 р. ЦК Компартії України прийняв постанову "Про голод 1932—1933 рр. на Україні та публікацію пов'язаних з ним архівних матеріалів", де вперше була дана політична оцінка злочину і названі безпосередні винуватці.

У цій статті ми поставили за мету на підставі друкованих джерел розкрити трагедію селянства нашого краю, а саме Дніпропетровщини та Кривбасу, колиски козацтва, місця, з